مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

جورج فوستر
ترجمه: رحمت آریا

۲۰۲۶/۰۴/۲۵

د جورج فوستر یون لیک: له بنګاله تر لندن سفر

دوهم ټوک

(۵۳)

پیتر د مراسمو د پیل کیدلو لپاره چمتووالی نیوۀ چې د تورکانو استازی ددۀ قرارګاه ته راغی. هغه وویل چې ددۀ ارباب شاه مچي Shahmachee د تورکیې له خاورې سره ملحقه کړې ده او په سیمې کې د روسي ځواکونو د حضور په اړوند ډیر ناراضي دئ. نوموړی ګواښ وکړ که روسی امپراتور خپل ځواکونه له سیمې ونـۀ باسي نو دۀ ته دستور ورکړل سوی چې د روسانو پر ضد جګړه اعلان کړي.

پیتر چې په دې وروستیو کې یې په پروت Pruth کې د خپل نابریالي لښکر یون په لړ کې د تورکانو د ځواکمنیدلو تجربه لیدلې وه نو په پردی خاوره کې د پیاوړي دښمن پر وړاندې پرته له دې چې کومه وسیله ولري د نښتې د مخنیوی لپاره موافقت وکړ چې په سولـه ناکه ډول به خپلې خاورې ته ستون سي. تورک استازي د فارس شمالی سرحدونو ته سفر وکړ او تر هغو هلته پاتې سو ترڅو چې لښکر د استراخان پر لور وخوځید. د دربنت Darbent په دفاعي کلا کې یوه ډله پاتې سوه او کله چې د پیتر لښکر شا ته تګ کاوۀ ادا ډله ورسره یو ځای نـۀ سوه او تر هغو هلته پاتې سوه چې د سیمه ییزو وګړو په غوښتنې روسان د کسپین په سمندرګي کې راڅرګند سول. په همدې حال کې د باکو استوګنو وګړو چې د مرستې لپاره یې خپلې تولې هیلې له لاسه ورکړې وې د افغان سرتیرو یوه ډله یې د باکو ښار ته راوړه او د اصفهان حکومت یې قبول کړ. [1]

روسانو د لسغي تاتاریانو Lesghi Tatars د میلو کنتي Millu Kenti د سیند پرغاړه یوه کوچنی کلا جوړه او پینځه سوه تنه یې په کې ځای پر ځای کړل. د لوی لښکر له وتلو وروسته د افغانانو یو لوی ځواک وربانديٍ برید وکړ او ټول یې له منځه یوړل. [2] ویل کېږي چې د دغه لښکر یون / لشکر کشي په ترڅ کې پیتر د خپلې ناروغی، ستړیا

---

[1] - The party which had been lodged in the fort of Derbent did not join the army in its retreat, but at the solicitation of the inhabitants continued in that station, until the Russians at a future period appeared on the Caspian , while those of Baku deprived of the hope of succour, received a body of Afghan troops into the town , and submitted to the government of Ispahan. {Page 245, volume II, both volume combined in PDF format page 592}

[2] - THE Russians had constructed a small fort on the river Millu Kenti, in the territory of the Lesghi Tartars , and garrisoned it with five hundred men, who after the departure of the grand army, were attacked by a large Afghan force and wholly destroyed. {page 245, volume II, both volumes combined PDF format page 592}

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولـئ

او د لسغیانو د بریدونو له امله د خپلو سرتیرو یو په دریمه برخه یې له لاسه ورکړه. دا ماتې په ځانګړې توګه ځکه له نومیدۍ ډکه ماته وه چې پیتر په پام کې درلودل چې د خپلو سوبو لمنه پراخه او د فارس د ولایتونو د نیولو لپاره یې تابیا نیولې وه. [د ژباړونکي یادونه : د روسیې له امپراتور پیتر سره د افغانانو دا نښته د معاصر افغانستان د تأریخ په هیڅ برخې کې نه ده یاده سوې او یا لږ تر لږه زما لپاره نوې خبره ده.]

داسې ښکاري چې له دې پېښې لږ وروسته د قسطنطنیې او پیطرزبورګ تر منځ وروستی او رسمي توافق لیک لاسلیک سو. دغه توافق لیک وو چې شاه مچې Shahmachee د ارمنستان، ګورجستان او د میلیتنر Melitaner سیمې به په دایم ډول له بندر سره وصل سي. ددې ترڅنګ دا توافق پیتر ته بشپړه آزادي ورکوي چې د کسپین د سمندر پر غاړې د فارس د ولایتونو په اړه خپلو جاه طلبیو ته دوام ورکړي.

د ۱۷۲۲ز کال په پای کې د ګیلان فارسي مشر استراخان ته یو استاز ولیږه چې د امکان په صورت کې دې د ولایت مرکز رشد، یوۀ روسي ګارنیزیون ته وسپاري ترڅو ښار ته چې د افغانانو تر کلابندۍ لاندې وو په چټکۍ مرسته ورسول سي. [3] امپراتور له دې طرحې سره موافقه وکړه او زر تنه یې د سمندر له لارې ګیلان ته واستول. خو کله چې دوی ورسیدل د سیمې خلکو ورته د ننوتلو اجازه ورنـﮥ کړه. د سیمې استوګن وګړي په دې ویره کې ول چې له روسانو سره د اتحاد په صورت کې که په مرستې کې ځنډ رامنځته سي نو د شدیدو مجازاتو له ډاره یې له افغان افسر سره خبرې اترې پیل کړې وې تر څو ښار دوی ته وسپاري. [4] روسي قطعاتو د (کسپین د سمندرګي – ژ) پر غاړې خپل استحکامات جوړ کړل او د بل ځلور زره کسیز ځواک تر رسیدلو پورې چې د رشد ښار ته د ننوتلو دنده یې درلودله هماغلته پاتې سول. خو دغه کار ته اړتیا نه وه ځکه د اضافي ځواکونو له رارسیدلو سره سم د رشد د ښار دروازې سمدستي پرانیستل سوې او د ګیلان ټول ولایت د روسیې تر کنترول لاندې راغی.

د مرستندویو ځواکونو مسؤول افسر د خپل سفر په ترڅ کې د کسپین د سمندرګي پر غاړې په باکو کې توقف وکړ. نوموړي ته دستور ورکړل سو چې د فارس د والي د غوښتنې پر بنسټ دې هماغلته یو ګارنیزیون جوړ کړي. خو مرسته ډیره ناوخته ورسېده او ښار لا مخکې له مخکې افغان لښکر ته تسلیم سوی وو. [5] پیتر چې همداسې یوې ارزښتناکي شیبې ته سترګه په لاره وو په بل کال یې یعنې په ۱۷۲۳ز کال کې یو پیاوړی سمندري ځواک استراخان ته ولیږۀ. دا ځواک د باکو [6] بندر ته راغی او له یوۀ لنډ بمباران وروسته یې کلا ونیوله. ویل کیږي چې له دې محاصرې مخکې پارسیان هیڅکله د توپ له ګولیو سره نه ول مخامخ سوي. کله چې روسي بمب غورځوونکي بیړۍ خپل موقعیت

---

[3] - In the latter end of the year 1722 , the Persian chief of Ghilan deputed an agent to Astracan with powers to deliver up Reshd , the capital of the province, to a Russian garrison , should it be immediately dispatched to the relief of the city , then invested by the Afghans.{ page 246, volume II, both volumes combined PDF format page 593}

[4] - The emperor assenting to the measure, dispatched by sea a thousand men to Ghilan , but on their arrival they were refused admittance by the inhabitants , who alarmed at the delay of the aid, and threatened with severe vengeance if they formed any connection with the Russian government, had entered into a negociation with the Afghan officer for the surrender of the city. { page 246, volume II, both volumes combined PDF format page 593}

[5] - THE officer who commanded the auxiliary troops , had in his passage down the Caspian , touched at Baku, where he was directed to lodge a garrison, conformably to a previous requisition of the Persian governor, but the succour arriving too late, the place had submitted to an Afghan army. { page 247, volume II, both volumes combined PDF format page 594}

[6] - د باکو د نوم تسمیوي وجهه له پارسي ژبې (باد + کوه) څخه راغلې ده او د غرني باد په معنی ده، څرګنده ده چې دلته اکثر وختونه چټک باد چلیږي. - لیکوال

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

ته ورسېدله پارسیانو کلا ته دداسي کوچنی بیړۍ په رسېدلو باندي ملنډې ووهلي. خو کله چي ودانۍ ته تاوان ورسېد او وینه یي توی سوه نو ددوی دغه ملنډې په شوک او وحشت بدلي سوې.

د کسپین په سمندرگي کي د روسیي د قدرت د ظهور او ټینگښت په اړه دغه مقدماتي کرښې عمدتاً د کپیتان بروس captain Bruce د خاطراتو له مخي اخیستل سوي دي؛ کپیتان بروس په فارس باندي د لومړني لښکر- لیږد / لشکر کشي په ترڅ کي د پیتر په لښکر کي خدمت کاوهٔ. داسې ښکاري چي بروس خپل د سترگو لیدلی حال او قضاوت په دقیق ډول تر سره کړی دئ او ډاډه یم چي هغه یي په څرگند او صداقت لیکلي دي. له دې چي د بروس خبرې او هغه څه چي ما په فارس کي د سر په سترگو لیدلي دي له یو بل سره مطابقت لري نو زه تاسو ته دغه شرحه په ډاډمنه توگه وړاندې کوم. له هغې مودې راوروسته چي پیتر په شیروان او گیلان کي خپل قدرت تثبیت کړ تر ۱۷۳۲ز کال پورې یعني تر هغې مودې پوري چي نادر شاه، طهماس برطرف او د فارس د پادشاهي تاج یي پر سر کښېښود هېڅ داسي مهمه پېښه نـه ده رامنځته سوې چي د روسیي قلمرو ته گواښ رامنځته کړي او یا د کسپین په سمندرگي کي سوداگري ورسره ټکنۍ سي. خو له کله چي د ختیځ شهاب په ځلېدو راغی او گاونډي ملتونه یي یا نابود کړل او یا یي وویرول روسان چي په کورنیو اله گولو او توطئـو کي راگیر پاتي ول اړ سول چي د کسپین د سمندرگي پر غاړې خپل قلمرو پرېږدي؛ روسانو ته یوازې دومره اجازه ورکړل سوه چي د انزلي په بندر کي دې خپل یو استازی پرېږدي ترڅو د گیلان د ورېښمو په سوداگرۍ باندې څارنه ولري. [7]

فلتح علي خان/ فتح علیخان [8] چي په وروستیو کلونو کي له لسغي تاتارانو سره په خورو ورو ستونزو او جگړو کي ښکیل وو له روسانو څخه یي د مرستي غوښتنه وکړه. روسانو د دښمن د بریدونو پروړاندې د بریا له ترلاسه کولو وروسته د دربنت کلا تر یوې مودې پورې ونیوله. دا کلا له هغې مودې تر اوسه بیا رغول سوې ده خو شرایط یي مشخص نـهٔ دي. کولی سو د پیترزبورگ د دربار د ستراتیژیو پر بنسټ چي معمولاً خپل قلمرو نه رالنډوي دا حدس ووهو چي د دربنت له گارنیزیون څخه وتل یوازې کوم سخاوتمندانه عمل نه وو.

د فارس ددې برخي په هکله ستاسو د معلوماتو د زیاتولو لپاره ما تکل کړی چي د کپیتان بروس د څېړني هغه برخه په دې کتاب کي ځای کړم چي په ۱۷۲۳ز کال کي د کسپین د سمندرگي د څېړلو په هکله تر سره کړې او دا یي فارس ته له راستنیدلو وروسته لیکلي ده. دغه کتاب کي جزئیات نه سته او اغلب وختونه موندني حذفوي او څرگنده نه ده چي آیا دا یادداشتونه مستند سوي دي او یا د ناشر له لورې حذف سوي دي. خو که هر څه وي موږ دغو معلوماتو ته اړتیا لرو ځکه د کسپین د سمندرگي په اړه د روسانو تر څنگ، نور هیوادونه په ځانگړې توگه د تاتارستان د هم سرحده سیمي په اړه خپل لومړني او مبتدي معلومات لري.

کپیتان بروس وایي چي "موږ ته دستور راکړل سوی وو چي د کسپین په سمندرگي کي سفر وکړو ترڅو هغه وڅېړو، مستند یي کړو او د ټولو سیندونو، نهرونو او خلیجونو او نورو په هکله معلومات راټول کړو. ددې کار لپاره موږ یوې ډېرې پیاوړې کښتۍ ته اړتیا درلوده، دا یوه اوږده په ونه ټیټه بادبان لرونکي کښتۍ وه چي په مخ کي یي دوه اتلس پونده

---

[7] - په ۱۷۴۶ز کال کي ملکي الیزابت نادرشاه ته یو سفیر ولیږه. ښاغلی ویلیم کوک چي ددغه سفر جراح وو ددې پیښې په اړه یو راپور خپور کړ. داسې ښکاري چي هغه مهال روسانو یوازې د انزیلي په فابریکي او په دربنت Derbent کي یوه سوداگریز تم ځای درلود او په فارس کي یې بله هیڅ کومه مؤسسه نه درلوده. - لیکوال

[8] - لیکوال دا نوم د FULTAH ALI KHAN لیکلی دئ ما د انگیرنې له مخي فتح علیخان منلی دئ - ژ

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

توپونه او شاو خوا ته يې ۲۴ نور توپونه ول او ۳۰۰ تنه خدمه مو درلوده. همدا شان موږ سره مل ځو مانو ګان يا قايقونه ول؛ دوه قايقونو اته پارو، بل قايق لس پارو او بل قايق ۱۲ پارو درلودل او هر قايق يو يو توپ هم درلود. ددې ترڅنګ دوه مرستيال مهندسين هم زما د مرستې لپاره ټاکل سوي ول."

" د ۱۷۲۳ز کال د اپريل د مياشتي په اتلسمي نيټي موږ د ولګا مدخل ته لاړو. د بلې ورځې په سهار د ختيځ لور ته وخوځيدلو او د سيند د غاړې په اوږدو کي د کم عمقو اوبو له منځه تير سولو. دا سيمه دومره په هرزه وښو ډکه وه چي مجبور سوو د سيند له غاړو اته يا شپږ مايله ليرې پاتي سو، او په هغو اوبو کي پاتي سوو چي ژور والی يې تر لسو يا دولسو فوټو پورې وو. موږ پوره اته ورځې د يوۀ وچ ځای په لټون کي وو موږ ان د خپلو ډيرو کوچنيو قايقونو لپاره هم ونه سول کولی مناسب ځای پيدا کړو. موږ د خپلې لارې په اوږدو کي دوه کوچني ټاپوګان وليدل خو د نيزارونو له کبله مو ونه سوای کولی ځان وررسوو. خو ومو کولی سول يو شمير سمندري مرغان ښکار کړو چي په دغو ټاپوګانو کي يې ځالي کړې وې او موږ د خپل سفر په اوږدو کي پريمانه مرغان او کبان درلودل. تر هغه ځايه چي باد اجازه راکوله هڅه مو کوله چي پارو ووهو خو هر ماښپښين مهال مو لنګر اچاوه ترڅو ځان ډاډه کړو چي کوم شی له لاسه ورنه کړو. "

" په شپږويشتمي نيټي د جيک Jaick سيند ته ورسيدو چي خولې يې سل فاتوم (يو فاتوم يو اعشاريه اته متره کيږي – ژ) پسور او اتلس فيټه ژوروالی يې درلود؛ د جيک ښار ته چي له سيند څخه تقريباً يو مايل پورته واقع دئ لاړو. دا ښار ډيرښه استحکامات لري او د روسانو او تاتارانو [9] پياوړی ګارنيزيون په کي ځای پر ځای دئ؛ دا ګارنيزيون ددې لپاره ځای پر ځای دئ چي کلموک Kalmuck او ناګايان Nagayan تاتاران مهار کړي او پرينږدي چي له يو بل سره په جګړه کي ښکيل سي، ځکه دوی تل مدام له يو بل سره په جګړوکي ښکيل دي. "

نوربيا

"ناګايان Nagayans د استراخان د جيک Jaick په ټولې سيمي کي ژوند کوي او د...

[قدرمنو لوستونکو! د ښاغلي رحمت آريا د آرشيف: لينک]

---

[9] - ددغې تاتاري سيمې وګړي چي سيمه يې روسانو په بشپړ ډول تصرف کړې ده اوس مقيم او استوګن وګړي دي..ليکوال

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې ښې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ